

Lise Hazırlık Sınıfı Türk Dili ve Edebiyatı Kazanım Listesi ve Açıklamaları

A) OKUMA (METNİ ANLAMA VE ÇÖZÜMLEME)

1. ŞİİR

H.A.1. 1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.

- Öğrencilerin bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını metindeki bağlamından hareketle tahmin etmesi ve tahminini kaynaklardan yararlanarak kontrol etmesi sağlanır.

H.A.1. 2. Şiirin tür olarak yazılış amacını ve hayatımızdaki yerini belirler.

H.A.1. 3. Şiirin temasını belirler.

- Tema, konu, amaç ve ifade biçiminin şiir türünü (lirik, epik, pastoral, satirik, didaktik, dramatik) belirlediği hatırlatılır.

H.A.1. 4. Şiiri telaffuza, vurgulara, cümlelerin ve birimlerin akışına dikkat ederek okur.

- Tema, konu ve biçim özellikleri, okuma ortamı, hedef kitle ve ezberden okumanın okuyuşa etkide bulunduğu vurgulanır.

H.A.1. 5. Şiirde ahengi sağlayan özellikleri/unsurları belirler.

- Şiirde ahenk unsurları (ölçü, kafiye, redif, nakarat; aliterasyon, ses akışı vb.) üzerinde durulur.

H.A.1. 6. Şiirin yapı özelliklerini tespit eder.

- Dize, beyit, üçlük, dörtlük vb. birimler üzerinde durulur.
- Birimlerin oluşumu ve sıralanışı ile kafiye düzeni arasındaki ilişkiye dikkat çekilir.

H.A.1. 7. Şiirdeki edebî sanatları belirleyerek bunların anlama katkısını değerlendirir.

- Şiirde yaygın olarak bilinen edebî sanatlar (teşbih, istiare, mecazımürsel, teşhis ve intak, tezat, telmih, hüsnütalil, tecahülîarif, kinaye, tevriye, mübalağa) ele alınır.

H.A.1. 8. Şiirde millî, manevi ve evrensel değerleri belirler.

- Bu hususlar değerler eğitimi çerçevesinde ele alınır.

H.A.1. 9. Şiiri yorumlar.

- Şiirin çağrıştırdıklarını ve şiirdeki mesajları metne dayanarak ifade eder.
- Şiirle ilgili eleştiri ve beğenilerini gerekçeleriyle açıklar.
- Şiirde ifade edilenler ile kendi yaşantısı ve güncel hayat arasında bağlantı kurar.

H.A.1. 10. Şiir ezberleme ve şiiri ezberden okuma çalışması yapar.

H.A.1. 11. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.

2. ÖYKÜLEYİCİ (ANLATMAYA BAĞLI) EDEBÎ METİNLER (Hikâye, Roman)

H.A.2. 1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.

- Öğrencilerin bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını metindeki bağlamından hareketle tahmin etmesi ve tahminini kaynaklardan yararlanarak kontrol etmesi sağlanır.
- Deyim, atasözü ve özdeyişlerin anlamını ve metne katkısını değerlendirir.

H.A.2. 2. Hikâyenin tür olarak yazılış amacını ve hayatımızdaki işlevini belirler.

H.A.2. 3. Metnin tema ve konusunu belirler.

H.A.2. 4. Metindeki kişi, zaman, mekân ve olayları belirler.

- Bu unsurların özellikleri ve birbiriyle ilişkileri üzerinde durulur.

H.A.2. 5. Metindeki anlatım biçim ve tekniklerinin işlevlerini belirler.

- Öyküleme, betimleme, diyalog ve özetleme üzerinde durulur.

H.A.2. 6. Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile tarihî öğeleri belirler.

- Bu hususlar değerler eğitimi çerçevesinde ele alınır.

H.A.2. 7. Metni yorumlar.

- Metnin çağrıştırdıklarını ve metindeki mesajları metne dayanarak ifade eder.
- Metinle ilgili eleştiri ve beğenilerini gerekçeleriyle açıklar.
- Metinde ifade edilenler ile kendi yaşantısı ve güncel hayat arasında bağlantı kurar.

H.A.2. 8. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.

3. TİYATRO

H.A.3. 1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.

- Öğrencilerin bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını metindeki bağlamından hareketle tahmin etmesi ve tahminini kaynaklardan yararlanarak kontrol etmesi sağlanır.
- Deyim, atasözü ve özdeyişlerin anlamını ve metne katkısını değerlendirir.

H.A.3. 2. Tiyatronun tür olarak yazılış amacını ve hayatımızdaki işlevini belirler.

H.A.3. 3. Metnin tema ve konusunu belirler.

H.A.3. 4. Metindeki kişi, zaman, mekân ve olayları belirler.

- Bu unsurların özellikleri ve birbiriyle ilişkileri üzerinde durulur.
- Sahne, perde, dekor, diyalog, tirat ve metindeki yönergeler üzerinde durulur.

H.A.3. 5. Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile tarihî öğeleri belirler.

- Bu hususlar değerler eğitimi çerçevesinde ele alınır.

H.A.3. 6. Metni yorumlar.

- Metnin çağrıştırdıklarını ve metindeki mesajları metne dayanarak ifade eder.
- Metinle ilgili eleştiri ve beğenilerini gerekçeleriyle açıklar.
- Metinde ifade edilenler ile kendi yaşantısı ve güncel hayat arasında bağlantı kurar.

H.A.3. 7. Metni dramatize eder.

- Dramatizasyon esnasında, seslendirmenin kişi ve olayların özellikleri ile diyaloglardaki dil ve anlatım özelliklerine uygun olmasına dikkat eder.

H.A.3. 8. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.

4. BİLGİLENDİRİCİ (ÖĞRETİCİ) METİNLER

H.A.4. 1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.

- Öğrencilerin bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını metindeki bağlamından hareketle tahmin etmesi ve tahminini kaynaklardan yararlanarak kontrol etmesi sağlanır.
- Terim, kavram, deyim, atasözü ve özdeyişlerin anlamını ve metne katkısını değerlendirir.

H.A.4. 2. Bilgilendirici metinlerin yazılış amacını ve hayatımızdaki işlevini belirler.

H.A.4. 3. Metnin konusunu, ana düşüncesini ve yardımcı düşüncelerini belirler.

H.A.4. 4. Metindeki anlatım biçimlerini, düşüncüyü geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler.

- Anlatım biçimleri (öyküleyici, betimleyici, açıklayıcı ve tartışmacı) ile düşüncüyü geliştirme yolları (tanımlama, karşılaştırma, örnekleme, sayısal verilerden yararlanma, tanık gösterme) üzerinde durulur.

H.A.4. 5. Metnin görsel unsurlarla (resim, karikatür, fotoğraf, çizim, grafik, tablo, diyagram, istatistiksel veri) ilişkisini belirler.

H.A.4. 6. Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder.

- Ortaya konulan bilgi, tespit ve görüşler; gerekçe, kanıt, tutarlılık, geçerlilik, doğruluk açısından değerlendirilir.

H.A.4. 7. Metinde yazarın bakış açısını belirler.

- Yazarın konuyu hangi açıdan ele aldığı, yönlendirme yapıp yapmadığı, taraf olup olmadığı, öznel veya nesnel davranıp davranmadığı gibi hususlar değerlendirilir.

H.A.4. 8. Metnin türünü belirler.

- Metnin yazılış amacı, konusu, anlatım özellikleri, yayın organı ve yazarın tutumu çerçevesinde metnin türü değerlendirilir.

H.A.4. 9. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.

B) YAZMA

H.B.1. Farklı türlerde metinler yazar.

- "Ünite, Süre ve İçerikleri" tablosunda belirtilen türlerde yazma çalışmaları yaptırılır.
- İşlenen metinden hareketle farklı türlerde yazma çalışmalarına da yer verilir.

H.B.2. Yazacağı metnin türüne göre konu, tema, ana düşünce, amaç ve hedef kitleyi belirler.

H.B.3. Yazma konusuyla ilgili hazırlık yapar.

- Konuyla ilgili okuma ve araştırma yaptırılır.

- Yazısında kullanacağı bilgi, gözlem, düşünce, duygu, izlenim ve deneyimleriyle ilgili notlar çıkarması ve görsel, işitsel dokümanlar bulması veya hazırlaması sağlanır.
- Araştırma, kaynaklara ulaşma, Genel Ağ'ı doğru ve etkin kullanma, not alma ve özetleme teknikleri üzerinde durulur.
- ç. Kaynak kullanma ve alıntı yapmanın hukuki ve etik boyutları belirtilir.
- Konuyu sınırlamanın önemine değinilir.

H.B.4. Yazacağı metni planlar.

H.B.5. Metin türüne özgü yapı özelliklerine uygun yazar.

- Metnin türüne göre birimlere, paragraflara, bölümlemelere, giriş-gelişme-sonuç/serim-düşüm-çözüm aşamalarına ve olay örgüsüne dikkat çekilir.
- Başlığı belirlemesi ve gerekirse alt başlık/bölüm başlığı ve epigraf kullanması sağlanır.
- Araştırmaya ve ispatlamaya dayalı metinlerde kaynak ve dipnot gösterme şekline karar vermesi sağlanır.

H.B.6. Metin türüne özgü dil ve anlatım özelliklerine uygun yazar.

- Türle ilgili okuma kazanımlarında ifade edilen anlatım teknikleri, anlatım biçimleri/türleri ve düşünceyi geliştirme yollarından uygun olanlarını kullanması sağlanır.

H.B.7. İyi bir anlatımda bulunması gereken özelliklere dikkat ederek yazar.

- Açıklık, akıcılık, duruluk ve yalınlık gibi özellikler kısaca açıklanır.

H.B.8. Farklı cümle yapılarını ve türlerini kullanır.

- Basit, birleşik, sıralı, bağlı cümle; eksilteli, devrik, kurallı cümle; isim cümlesi ve fiil cümlesi şeklinde farklı cümle yapıları/türlerinin kullanılmasının metne katkısı vurgulanır.

H.B.9. Görsel ve işitsel unsurları doğru ve etkili kullanır.

- Metnin türüne göre resim, fotoğraf, grafik, çizim, veri tabloları, ses ve görüntü kayıtları vb. unsurları, metni tamamlayıcı ve/veya destekleyici unsurlar olarak kullanmaları hatırlatılır.

H.B.10. Yazdığı metni gözden geçirir.

- Dil bilgisi, yazım ve noktalama bakımından gözden geçirmesi sağlanır.
- Açıklık, duruluk, akıcılık, yalınlık ve kelime tercihleri bakımından gözden geçirmesi sağlanır.
- c. Birimler, paragraflar, bölümler, olay örgüsü/kurgu ve başlık gibi yapı ve şekil unsurları arasındaki anlam bağlantıları, tutarlılık, denge ve akış bakımından gözden geçirmesi sağlanır.
- ç. Metnin içeriğini ve üslubunu/anlatımını tür özellikleri bakımından gözden geçirmesi sağlanır.
- d. Yazısının okunaklılığını ve sayfa düzenini gözden geçirmesi sağlanır.

H.B.11. Ürettiği ve paylaştığı metinlerin sorumluluğunu üstlenir.

- Üretilen ve paylaşılan metinlerin hukuki, ahlaki ve mesleki sorumluluğuna değinilir.

H.B.12. Yazdığı metni başkalarıyla paylaşır.

- Yüksek sesle okuma, panoda sergileme; elektronik ortamlarda, kitap, dergi ve gazetelerde yayımlama, yarışmalara katılma gibi yollarla yazılan metinlerin paylaşılması sağlanır.
- Eleştirilere açık olunması, gerekirse metin çerçevesinde eleştirilerin cevaplanması istenir.

C) SÖZLÜ İLETİŞİM

1. KONUŞMA

H.C.1. 1. Konuşmanın konusunu, amacını, hedef kitlesini ve türünü belirler.

H.C.1. 2. Konuyla ilgili gözlem, inceleme ve araştırma yapar.

H.C.1. 3. Konuşmasında yararlanacağı görsel ve işitsel araçları hazırlar.

H.C.1. 4. Konuşma metnini planlar.

- Konuşma planına uygun olarak konuşma kartları hazırlar.

H.C.1. 5. Konuşma provası yapar.

- Konuşma öncesinde konuşma yapılacak yerin, kullanılacak araçların, konuşma içeriği ve süresinin kontrol edilmesinin önemi vurgulanır.

H.C.1. 6. Boğumlama, vurgulama, tonlama ve duraklamaya dikkat ederek konuşur.

- Konuşmacının sesleri ve heceleri birbirine karıştırmadan, yutmadan, tam ve doğru çıkarması, kelime ve cümle vurgusuna dikkat etmesi; ses tonunu amacına, ortama, içeriğe ve hedef kitleye uygun olarak ayarlaması istenir.
- Konuşurken nefes almak için sözün anlamına uygun duraklamalar yapılmasının önemi belirtilir.
- Konuşma sırasında "hım, eee, ııı" gibi sesleri veya "işte, hani, yani, şey, mesela, atıyorum vb." kelimeleri gereksiz yere ve dinleyiciyi rahatsız edecek düzeyde kullanmaktan kaçınması istenir.

H.C.1. 7. Konuşmasında beden dilini doğru ve etkili biçimde kullanır.

- Konuşmacının içeriğe ve hitap ettiği kitleye uygun jest ve mimikler kullanmasının, dinleyici ile göz teması kurmasının, heyecanını kontrol etmesinin, dış görünümünü ve kıyafetini konuşma yapacağı ortama göre ayarlamasının önemi vurgulanır.

H.C.1. 8. Konuşmasına etkili bir başlangıç yapar.

- Konuşmaya etkili bir başlangıç yapmak için içeriğe uygun soru sorma, şiir okuma; fıkra, hikâye, anı anlatma gibi yollara başvurmaları sağlanır.

H.C.1. 9. Konuşmasının içeriğini zenginleştirir.

- Deyim, atasözü, vecize, terim, alıntı, kısa hikâye, anı, şiir, fıkra, söz sanatları, istatistiklerden yararlanma gibi unsurlara değinilir.

H.C.1. 10. Konuşmasında önemli noktaları vurgulayan ve konuşmayı takip etmeyi kolaylaştıran ifadeler kullanır.

- Önemli noktaları vurgulamak ve dinleyicilerin ilgisini canlı tutmak için çeşitli geçiş ifadelerine (bundan dolayı, özellikle, kısacası vb.) dikkat çekilir.

H.C.1. 11. Konuşmasında süreyi verimli kullanır.

H.C.1. 12. Konuşmasını etkili bir biçimde sonlandırır.

- Konuşmanın genel iletisinin, konuşmanın sonunda da vurgulanmasının önemi açıklanır.

2. DİNLEME

H.C.2. 1. Amacına uygun dinleme tekniklerini kullanır.

- Not alarak dinleme, empati kurarak dinleme, seçici dinleme, eleştirel dinleme vb. tekniklerine değinilir.

H.C.2. 2. Dinlediği konuşmanın konusunu ve ana düşüncesini tespit eder.

H.C.2. 3. Dinlediği konuşmada konu akışını takip eder.

- Dinlediği konuşmadaki temel kavramların ve ayrıntıların belirlenmesi sağlanır.

H.C.2. 4. Dinlediklerini özetler.

H.C.2. 5. Dinlediklerini ön bilgileriyle karşılaştırır.

H.C.2. 6. Dinlediği konuşmayı değerlendirir.

- Konuşmayı konu akışındaki uyum, olaylar, görüş ve kanıtların geçerliliği, bilgiler ve düşünceler arasındaki tutarlılık açısından değerlendirmeleri sağlanır.